

Ноте од којих се Фејсбук усијао

Фестивал „Бунт” показао је да постоји критична маса. Бацили смо у празно 13 година након промена. Немамо времена да чекамо икс година да се ствари промене. На свим концертима се стајало. Очекујемо озбиљне реакције и министарства културе и града. Нећемо одустати од борбе, а у следећој фази раширићемо се по Србији – каже флаутиста Љубиша Јовановић

ИНИЦИЈАТИВЕ

Мирјана Срејеновић

Први фестивал класичне музике под називом „Самоодбрана уметности”, у организацији Београдског удружења непослушних талената (БУНТ) настао је спонтано, у тренутку када су музичари схватили да се не зна програм Бемуса, двадесет дана пре почетка овог најстаријег фестивала уметничке музике код нас, и да нема средстава за фестивалске концерте. Позвали наше уметнике из иностранства и колеге из региона, покренули (без дотација државних институција) свој фестивал и за публику свирали бесплатно.

Први човек фестивала, флаутиста Љубиша Јовановић каже да су музичари успели да пробуде главни град:

– Идеја је да се скрене пажња институција и да се конкурси не организују у септембру, а одлуке о конкурсима доносе у мају. Имамо више од 13.000 посета на сајту, Фејсбук се усијао. Фестивал је показао да постоји критична маса, да имамо људе којима је стало. На свим концертима се стајало. Публике има и очекујемо озбиљне реакције и министарства културе и града. Нећемо одустати од борбе, а у следећој фази раширићемо се по Србији – прича Љубиша Јовановић. Он се нада је ово први и последњи „Бунт” на ком се свира без хонорара.

Фестивал представља и реакцију на стање у култури, на „мрву” од 0,62 одсто од националног буџета, колико се годишње издваја за културу, што је, као што и врапци знају, на репу европских и регионалних дешавања.

– Музичка култура је запустела, једина концертна агенција „Југоконцерт” је у дуговима, и

Александар Милошевић

Драган Радосављевић

Љубиша Јовановић

годинама не исплаћује хонораре. Не постоји услов за нормалну сезону сем да се свира бесплатно, што целу професију ставља у ситуацију немогућности бављења музиком. Не постоји простор за уметнике који овде раде и одрастају, каже Јо-

вановић. Додаје, да један Бојан Суђић није дириговао Београдском филхармонијом 11 година, а да на Коларцу концерт може да има онај ко је у стању да плати дворану.

„Бунт” је окупио искусне уметнике али и млађе.

– Наш план је да скренемо пажњу јавности и да понудимо квалитетан програм. Цео живот се бавимо музиком. Живот нам је аскеза, немамо празник ни распусте, вежбамо сваки дан. Бацили смо у празно 13 година након промена, а живот брзо пролази. За наредних 10 година неких од нас више неће бити на подијуму. Немамо времена да чекамо икс година да се ствари промене. Зато наши концерти почињу тачно у осам, јер сматрамо да смо све време за кашњење потрошили. Ово је самоодбрана уметности – каже Јовановић.

Наредни фестивал већ је заказан, одређен је и програм – циклус Бахових Бранденбуршких концерата, Шубертова „Пастрмка”, вече посвећено Енрику Јосифу и Душану Радићу, Шенбергова Симфонија број 2, плус поручбина. Извођачи су Марија Шпенглер, Наташа Вељковић, сестре Бизјак, и сви учесници од ове године.

– Ми нудимо промену у времену у коме није сигурно шта ће се десити следеће недеље. Редитељ из Загребa Зоран Вулегић је дошао је на „Бунт” на позив Александра Милошевића – гостујућег солисте Минхенске филхармоније и професора на „Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance” у Лондону и Музичке академије у Загребу, снимимо је концерт „Деца за децу” и ставио га на Јутјуб. На том наступу мали музичари свирали су за децу са посебним потребама, и то је један од најважнијих концерата фестивала, а приказани су и филмови о Мирославу Чангаловићу, Станојлу Рајичићу, Љубици Марић.

У и-мејл поруци коју нам је послао Александар Милошевић (виола), који је дошао у Београд само због „Бунта”, написао је: „Уметност је скуп случајности које се из неког разлога материјализирају у савршеном реду увек на другом месту. То се десило и на „Бунту” у Београду. Нико од нас тамо није суделовао бесплатно. Храна и плата уметнику је управо уметност, и уверен сам да свака акција има и реакцију. Ствар је само када и где... Волим Београд!”

И виолиниста Драган Радосављевић стигао је из Берлина, где предаје на обе музичке академије, само због „Бунта”. Каже да својој земљи дугује дужно поштовање и жели да уради нешто за свој град. „Дошао сам јер волим своју земљу и нисам заборавио овај град, у коме ми је деда саградио кућу на Врачару 1909. године.”

– Док се човек сам не покрене и не удружи са истомислићима, професионалцима, ништа не може да се промени. Одјек „Бунта” био је диван. То више није питање пара, него духовног и моралног опстанка. Двадесет четири године живим ван земље, и за то време нико се није ужелео да види шта радим по белом свету. Свирало сам свега три-четири пута овде, и те концерте морао сам да финансирам. Довео сам у Београд свог пријатеља виолинисту Јулијана Рахлина 2001. у „Сава центар”. То му је била друга посета, а када је долазио први пут, питао ме је да ли да иде у Србију, и рекао сам му да је Србији потребна култура – прича Радосављевић и каже да ће неке од чланова Берлинске филхармоније довести на „Бунт” следеће године...

БУНТ

Изгледа да је уметницима, многима међу њима, сасвим досадило да буду малтретиран, да буду у служби бирократије, да буду жртве сталне случајне или намерне замене са естрадом, досадило им је да се на њихов рачун и на рачун уметности, посебно савремене, праве доскочице и збијају шале, да их вређају незнањем и простаклуком, да никад не слушају ни шта говоре ни шта раде

ФЕСТИВАЛ

Ивана Степановић

Првог октобра Љубиша Јовановић је први рекао: не може више овако, морамо нешто да урадимо, фестивал; неко други је после рекао: бунт; неко трећи је рекао: самоодбрана уметности; десетине су одмах на друштвеним мрежама развиле реч бунт па је настао акроним од Београдско удружење непослушних талената, а потом и Београдска уметничка независна територија. Затим је познат број уметника, извођача и других, рекао: долазимо чим можете, долазимо да свирамо, да штимујемо клавире, да преносимо инструменте, да снимамо, да штампамо лифлете, да преводимо на стране језике, да дизајнирамо, да подижемо сајт, да уступамо простор... и да све то урадимо бесплатно...

Зашто су то урадили све ти људи, зашто су неки дошли и из иностранства, зашто су трошили свој бензин, своје знање, своја уметничка имена и време за „и”? Зашто су веровали у фестивал БУНТ који нема ни канцеларију, ни организатора, ни рачун, ни буџет, који нема пи-ар, нема спонзоре, маркетинг, нема ништа... осим добре воље.

Али зато има много тога другог, а пре свега веру у уметност која живи

Овогодишња 22. Међународна трибина композитора одржана је под слоганом „Искорак у необично” између 7. и 11. новембра, у салама Дома омладине у Београду, Студија 6 Радио Београда и у холу Народне банке Србије. На шест концерата изведено је укупно 50 камерних композиција аутора из Србије и петнаест земаља, од бившег југословенског простора, преко Европе, до Канаде, САД и Јапана. Концерти су углавном били подељени према ансамблима: осим одличног квартета саксофона „4Saxess” из Словеније, свирали су изврсни домаћи ансамбли посвећени савременој музици: пијанистички дуо LP, „Градилиште”, гитаристички „Таурис” дуо, ансамбл хармоника и „Студио 6”.

Већ неколико година селектор организатора Удружења композитора Србије Иван Бркљачић осмишљава редовну смотру најновијих музичких остварења према неком тематско-жанровском кругу. Ове године то је „искорак у необично” с тим што је у нашој средини веома много тога везаног за савремено музичко стваралаштво „необично” и сматра се „искорак”, па чак и сама домаћа уметничка музика за коју има све мање разумевања и одговарајуће институционалне подршке.

Било је ту и „обичности” и „необичности”, а пронашло би се и прилично бизарности, што и не мора нужно да буде негативна квалификација. Овогодишња трибина била је компактна, изврсно одсвирана, разноврсна како по генерацијској заступљености тако и по актуелним стилским поетикама композитора из земље и света, а била је и одлично посећена и прихваћена од публике. У Београду се усталио завидан број слушалаца који прате овакве манифестације и који разумеју и воле савремену музику.

Освојени су „необични” простори за извођење уметничке музике: сала „Американа” Дома омладине и „Студио 6” Радио Београда, одакле је, по први пут у историји фестивала, Трећи програм директно преносио један концерт, који је том приликом био и снимљен за канал РТС дигитал.

Други „искорак у необично” били су извођачки ансамбли који су често и „диктирали” неке особине изведених дела, тако да трибину ове године наглашено карактеришу жанровске фузије, то јест међусобне комуникације, укрштања и прожимања умет-

Да ли сам соко ил' хук олује

Овогодишња трибина била је компактна, изврсно одсвирана, разноврсна како по генерацијској заступљености тако и по актуелним стилским поетикама композитора из земље и света, а била је и одлично посећена и прихваћена од публике. У Београду се усталио завидан број слушалаца који прате овакве манифестације и који разумеју и воле савремену музику

22. МЕЂУНАРОДНА ТРИБИНА КОМПОЗИТОРА

Зорица Премаић

ЛП дуо

ничке музике са цез, поп, рок и фолклорним традицијама и стереотипима.

Могле су се, даље, уочити две основне стилске линије, обе веома савремене и актуелне у целом свету: постмодернистичка фузија, еклектичко „позајмљивање” и угледање на већ постојећу музику из разних историјских епоха и жанрова, као и неомодернистичка истраживања на плану новог соноритета и капацитета звука и звучања као материјала за говор музике „по себи”. Обе ове традиције наследили смо из прошлог века и њихово креативно треће и даље утиче на најновије музичко стваралаштво, с тим што аутори једне струје у први план истичу ванмузичке конотације цитираног/имитираног материјала и труде се да музици врате милозвучну и свима разумљиву лепоту, док се аутори друге струје труде да буду пошто-пото аутентични у експериментима и трагању за музичким дијалектима, којима тек треба развити изражајне финесе. Како то обично и бива, најуспелија су стваралачка прожимања обе ове струје у којима се истиче најбоље из сваке од њих. У савременој музици као да се више не постављају питања полижанровске профилирације разног материјала, нити технологије и технике његове

или самоодбрана музичке уметности

Извођење Вивалдијевог „Ил Гарделина” у Етнографском музеју Фото Милена Петровић

упркос свему. Уместо разних димних завеса организаторске, продуцентске, менаџерске и друге важности и лажне незаменљивости, БУНТ има најдубље уверење да је музика визија, позив, мисија, страст, професија, сан и обавеза која се не напушта.

Изгледа да је уметницима, многима међу њима, сасвим досадило да буду малтретирани, да буду у служби бирократије, да буду жртве сталне случајне или намерне замене са естрадом, досадило им је да се на њихов рачун и на рачун уметности, посебно савремене, праве доскочице и збијају шале, да их вређају незнањем и престакуком, да никад не слушају ни шта говоре ни шта раде, да никад нису били њихова публика али о њима причају као да знају

о чему говоре, да их ниподаштавају, претварају у тезгароше а заправо... игноришу.

И... почео је БУНТ, тачно месец дана пошто је пала прва идеја. Почео је фанфарам, блиставим звуком младости и снаге (извођачи момци из Camerata Serbica brass). Током осам дана трајања, БУНТ је исписао неколико уникатних страница самоодбране музичке уметности. Ево неких:

Тренуци супериорног пијанизма и прецизне музичке мисли Дејана Синадиновића (Бетовенова соната). Крхка и стварна снага и лепота флауте Љубише Јовановића (Вивалдијев концерт „Ил Гарделино”). Драмски понори (Вагнерове песме Матилде Везендонк) Катарине Јовановић. Јединствено ониричко искуство и пи-

јано лауте које зауставља дах Едина Карамазова. Од првог до последњег потеза гудалом (у Хумеловој сонати на пример), изузетност виолисте Александра Милошева. Свирао је заједно са поузданом Леном Генц. Последња двојица, Карамазов и Милошев, свирали су своју верзију Шубертове сонате Aggregione са шармом и свежином новог. Последњи ЦД сјајног дуа LP, који је промовисан на Бунтов(н)ом концерту, састављен је од дела следећих композитора: Милоша Раичковића, Ивана Божичевића, Милимира Драшковића и Мирослава Савића, Владимира Пејковића и Божидара Обрадиновића уз додатка Рамба Амадеуса. Све смо их чули онако како су их представили Соња Лончар и Андри-

ја Павловић у неодољивој страсти свирања. Рита Кинка је свирала Листову Игру воде у вили д'Есте тако да је изгледало да се простор напросто сјаји од боја и прелива. Драган Радосављевић, врсни камерни музичар, стао је опет пред београдску публику. Виолончело Сандре Белић разливало се топло, једно, ведро, тамно. Звонки и јасни баршун гласа Анете Илић, све зрелији и дивнији, у Вивалдијевим аријама.

Сасвим посебне тренутке приредили су на БУНТ-у млади, мада већ сасвим зрели уметници: Немања Станковић, Драган Средојевић. Момци из Camerata Serbica brass ансамбла, из неодољивог квартета кларинета Невски, Трија Агапе, Гуитанеон дуа... И најзад, на крају фестивала, четири савршено различита, непоновљива, раскошна сопрана – Катарина Јовановић, Анета Илић, Људмила Грос Поповић и Виолета Радаковић Пан-

Јосифа, Станојла Рајчића, Александру Ивановић... док је о Ирени Арскиној представљен филм у независној продукцији ауторке Дубравке Стаменковић.

Први пут у Београду ноћ после концерта пружала је онима који су још били гладни музике jam session класичне музике.

Кула на Дунаву, Кула Небојша – место на коме се један број концерата БУНТ-а одржава, већ се показала као сјајно место за „мале” догађаје. Улазни хол, у коме су успешно измешане естетике старог и новог и у коме се звуци савршено акустички разливају, погодује не само тонској слици него и сензибилитету данашњег слушаоца. Нема бине, нема размака између оних што музику изводе и оних што је слушају. Има само заједничко кретање звука и снажног уживања у њему, често засићеног као вољена пара.

Ни Етнографски музеј није кон-

Посебну сценографију концерта у атријуму Етнографског музеја, на моменте напето-контрастну, чиниле су лутке у стакленим витринама, у раскошним етно-костимима из свих наших крајева. Живи људи с једне стране посматрали су лутке са свешћу о прошлости и пролазности, а оне, лутке, као да су подсећале на ванвременост и непролазност

цетовић – разгалиле су и оплемениле публику.

Посебан термин био је одвојен за наступ „Деце за децу”, у недовољно искоришћеној сали АКУД Лола. Можда је деци сувише рано за појединачни осврт, али за групни портрет није: подмладак БУНТ-а био је импресивно добар.

Ништа није савршено на БУНТ-у, осим посвећености музици.

Посебан програм посвећен је великим српским уметницима, извођачима и композиторима који су већ историја. Филмове су уступили телевизије Студио Б и Радио-телевизија Србије, и тако омогућили да поново сретнемо Душана Радића, Мирослава Чангаловића, Оливеру Ђурђевић, Љубицу Марић, Енрика

цетрно место у правом смислу, али његов атријум јесте погодан за музичке догађаје, па је БУНТ и ту нашао своје место. Посебну сценографију, на моменте напето-контрастну, чиниле су лутке у стакленим витринама, лутке мушке и женске, у раскошним етно-костимима из свих наших крајева. Рекло би се да су те две скупине – живи људи, учесници концерта и публика с једне стране и фигуре у људској величини, али без лица, с друге стране музејског стакла – у неком чудном, мада парадоксалном дојању. Као да су једни другима публика, посматрачи, учесници. Живи људи с једне стране посматрали су лутке са свешћу о прошлости и пролазности, а оне, лутке, као да су подсећале на ванвременост и непролазност.

Ансамбл Студио 6

Квартет саксофона „4Saxess”

обrade, већ се намеће питање композиторског виртуозитета: како са најмање могуће музичког материјала постићи највеће могуће дејство и како претворити „мало” у „много”, а бити оригиналан? Тако се и бирају и спроводе најразноврсније редукције и процесирана музичког материјала и музичког времена које он заузима, било да се користе постминималистичке технике репетитивности, полифоније временских трака и пулсирање уситњеног редувантног материјала ниске информационе вредности било да се граде аскетске звучне мрље, линије и скулптуре избушене тишином, са амбијенталним и аналошким „вишком значења” који се довршава у духу слушаоца. Моћ економије и економисања прешла је, из јавне сфере, и у уметност компоновања.

Први концерт Међународне трибине композитора (Дом омладине Београда, 7. новембар) одржао је већ култни пијанистички дуо LP (Соња Лончар и Андрија Павловић) и то на – аналогним синтисајзерима! Био је то не само „искорак у необично” већ и бизарност којој су подлегли како домаћи аутори (духовито ауторско укрштање Б. Обрадиновића и В. Пејковића „Узајамност на делу” и мање успели И. Божичевић „Пролеће мину”) тако и композитори из Ко-

лумбије, САД, Холандије и Данске (Антонио Кореа, Марк Мелитс, Хуба де Граф, Хил Мејеринг и Ким Хелвер) који су, носталгично обнављајући своје успомене на комерцијалну музику седамдесетих и осамдесетих година прошлог века, писали у духу онога што је био генерацијски звук, наравно уз неопходне корекције накнадно брушених укуса. У том се друштву остарелих рокера наша и музика Ђерђа Лигетија, у оригиналу писана за чембало, која је захваљујући LP дуу добила и своју синти-верзију („Hungarian Rock” из 1978. и „Contium” из 1968). Бизарност ове трансформације угледних и свима познатих композиција светске баштине била је потцртана сазнањем да су, баш у тренуцима када су она настајала у свом оригиналном виду, били конструисани и први синтисајзери. Тако су се у носталгичној аури постмодерног музичког сваштарења на бизаран начин сусрели вршњаци: Лигетијева музика и рокерске аналогне клавијатуре. Концерт је био и професионални изазов за дуо LP пошто је класична пијанистичка техника мало помагала у савлађивању посебних вештина синти-контролера.

Други концерт („Студио 6” Радио Београда, 8. новембар) већином је припао гудачком делу изврсног домаћег ансамбла за

савремену музику „Градилиште” и остварењима Била Дерфелда (САД), Ане Корсун (Украјина), Томе Симакуа (Албанија/Велика Британија), Хикарија Кијаме (Јапан/Белгија) и српских аутора Милоша Заткалика, Станиславе Гајић, Дејана Деспича и Јонела Петроја. „Корачање ка необичном” овде се могло детектовати у два правца: ка нетрадиционалном коришћењу најкласичнијих могућих камерних формација гудачког трија и квартета и ка „коперниканском обрту” који неокласичну музику дојања Деспича потказује као неприлагођену и непристалу, дакле као „необичну” у односу на своје музичко постокружење. На овом концерту највише снововског занимања за бизарно побудили су Гудачки трио Јапана Хикарија Кијаме, тешкометална тонска слика, метафора и алегорија хистеријне „упадљиве другости” коју подразумева јапанска реч „отаку”, а потом и две откачене, циничне и трапаве минијатуре из циклуса „Faces” за гудачки квартет Јонела Петроја, које у један исказ увезују фолклорни цитат, суманута глосанда, непрестану политоналност и разлабављену интонацију.

Треће вечери трибине (9. новембар, хол Народне банке Србије) наступили су гости из Словеније, квартет саксофона „4Saxess” и својим програмом повезали три бивше југословенске републике, Словенију, Србију и Македонију. Извели су дела Игора Лундера, Јане Андреевске, Владимира Тошића, Ненада Фиршта, Панде Шахова, Ивана Брклачића и Анте Гргина. Биле су то већином игре између класичне уметничке музике и цеза, мање успешне уколико је преузимање цез-жаргона било површније и примитивније. Ништа није тако тешко имитирати као добар цез, па је концерт успео захваљујући неколицини остварења која се нису дотицала овог жанра. Најинтригантнија је била композиција „Да ли сам соко ил’ хук олује” Македонке Јане Андреевске, на ивици амбијенталног звука, веома суптилно изграђена од свега неколико минијатурних елемената музичког језика и синтаксе, а инспирирана Рилкеовим стиховима и Баховом музиком. Такође се издвојила и композиција „Четири темперамента” Ивана Брклачића, технички вешто написана, веома ефектна и економична. Њена бизарност огледала се и у томе што композитори, када пишу на тему људског карактера, обично насликају властиту.

Крај у следећем броју додатка